μουρμούρισε :

— Ὄχι... Ξωμερίτης.

— Καὶ δὲν ἔχεις φαμελιά ; Δὲν ἔχεις σπίτι ;

— Ἀνθή, φτάνει ! πρόσταξε ὁ παπποῦς. Ἂς δίνουμε τοῦ φτω χοῦ κι' ἂς μὴ ρωτῆμε.

Εἶχαν ἐπισημότητα τὰ λόγια κεῖνα τοῦ παπποῦ, ποὺ καθισμένος στὴν πολυθρόνα του φάνταζε μεγαλόπρεπος σὰν ὁ Δίας ὁ Ξένιος. «Ἂς μὴ ρωτᾶμε...»

***

Βράδιαζε. Ἡ Βαγιὼ ἄναψε τὴν κρεμαστὴ λάμπα κ' ἔφερε τοὺς καφφέδες. Ὁ ξένος πάστρευε τὸ πάτο του.

Ἀξαφνα, μέσα στὴ βραδινὴ σιγαλιὰ ἀκούστηκε μιὰ ντουφεκιά, κι' ἀμέσως δεύτερη καὶ τρίτη καὶ τέταρτη — ἢ μιὰ ἀπάνω στὴν Σύγκαιρα ἀκουστήκανε φωνὲς φερμένες ἀπὸ πέρα, ἄλλες ἀπὸ τὸ κάστρο, φωνὲς ταραγμένες... Οἱ ἄντρες πετάχτηκαν ὄρθιοι, οἱ γυναῖκες τρομάξανε.

— Κάτι γίνεται στὸ Παλαμῆδι ! εἶπε ὁ παπποῦς ὁ πολύξερος.

— Κανένας καυγᾶς σίγουρα. Θὰ πιάστηκαν οἱ κατάδικοι, πρόστεσε ὁ Θανάσης. Εἶνε ἀπάνω τριάντα θανατοποινίτες !...

Ἄντρες καὶ γυναῖκες βγήκανε στὸ μπαλκόνι, χωρὶς νὰ λογαριάζουν πιὰ τὸ κρύο. Στὴ δυτικὴ ντάπια τοῦ Παλαμηδιοῦ, ποὺ εἶνε κατὰ τὴν πόλη, φῶτα σαλεύανε. Πέσανε ἀκόμη τρεῖς ντουφεκιές. Καὶ μετὰ δυὸ στιγμές, ἕνα σάλπισμα ξέσκισε τὸν παγωμένον ἀέρα, τρεμόσυρτο, σερνάμενο μέσα στὸ σκοτάδι. Οἱ ἀντικρυνὲς καμάρες τοῦ Ἴτς - Καλὲ δευτέρωσαν καὶ τρίτωσαν τὴ λαχτάρα τοῦ χαλκοῦ. Ἕνας ξάδερφός μου, ὁ Κοσμᾶς ποὺ εἶχε κάνει καὶ λοχίας στὰ Ἱπικά, εἶπε :

— Τὸ ξέρω γὼ τὸ σάλπισμα τοῦτο. Βαράει συναγερμὸ τῆς φρουρᾶς ! Κατάδικος ἔφυγε !

— Κατάδικος ! ἔκανε ἡ μητέρα μου τρομαγμένη. Δυστυχία μου, μὴ μοῦ τρυπώσῃ ἐδῶ μέσα !... Νὰ κλείσουμε τὴν αὐλόπορτα. Βαγιώ ! Βαγιώ !...

Τραβηχτήκαμε ὅλοι στὴν τραπεζαρία. Δὲ μιλοῦσε κανείς. Ἡ σιωπὴ βάραινε ἀπάνω στὰ πράματα, καὶ οἱ ματιὲς τῶν ἀντρῶν σ' ἕνα κορμὶ διπλωμένο μπροστὰ στὸ τζάκι... Μιὰ δυνατὴ πνοὴ ἀνέμου ἄνοιξε τὴ μπαλκονόπορτα κ' ἔσβυσε τὴ λάμπα.

— Ἀ ! ἔκαναν ξαφνιασμένες οἱ γυναῖκες.

Τὸ ἀντιλάρισμα τῆς φωτιᾶς ἔπεφτε ἀπάνω στὸν ἄνθρωπο καὶ φώτιζε τὴ στεγνὴ του ὄψη, τὰ γκρίζα γένεια... Τώρα καὶ τῶν γυναικῶν οἱ ματιὲς βάραιναν ἐπάνω του.

Σὰ νὰ κατάλαβε τὴν ἀγωνία, ὁ ἄνθρωπος σηκώθηκε ἀπότομα καὶ χωρὶς νὰ μᾶς καλονυχτίσῃ, χωρὶς νὰ βγάλῃ ἀχνα, προχώρησε γρήγορα στὴν πόρτα, ἔρριξε στὸν τοῖχο χάθηκε σὰ φάντασμα... Δὲν ἀκούστηκε οὔτε ἡ περπατησιά του στὴ σκάλα...

Πέρασαν λίγες στιγμές.

— Βαγιώ ! Βαγιώ ! Τρέχα, κλεῖσε τὴν αὐλόπορτα !...

Μὰ ἡ Βαγιὼ ἦταν ἄλλη ἀπὸ τὸν τρόμο. Καὶ κατέβηκε νὰ βάλῃ τὸν σύρτη ὁ ξάδερφός μου ὁ Κοσμᾶς.

Στέφ. Λάφης

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ

I

Ἀγόρι πέτρα πελεκάει μὲ τῶνα του τὸ χέρι
κι' ἄλλο ἀγόρι πέρασε καὶ τὸ συχνοροωοῦσε :
— 'Αγόρι μ' ποῦν' τὸ χέρι σου καὶ πελεκᾷς μὲ τῶνα ;
— Κόρη ξανθὴν ἐφίλησα καὶ μοῦκοψαν τὸ χέρι.
Ἂς τήνε ξαναφίλῃγα κι' ἂς μοῦκοβαν καὶ τἄλλο !...

II

Αὐτὸ τὰοτέρι τὸ λαμπρό, ποὺ πάει κοντὰ τὴν πούλια,
Αὐτὸ μοῦ φέγγει κι' ἔρχομαι κόρη μου, στὴν αὐλή σου...
Βρίσκω τὴν πόρτα σφαλιστὴ καὶ τὰ κλειδιὰ παρμένα...
Χτυπῶ τὴν πόρτα μιὰ φορά, χτυπῶ τὴν πόρτα δύο :
— Ἄνοιξε, Ροῦσα· μ', ἄνοιξε τὸ κεῖθε παραθύρι
καὶ ρίξε τὰ πλεξίδια σου τὰ χρυσοκεντισμένα,
Νὰ φκιάσω σκάλα, ν' ἀνεβῶ, νὰρθῶ, νὰ σὲ φιλήσω !...

III

— Μάνα μ', στὸ περιβόλι μας καὶ στὴν ἀμυγδαλιά μου
Πῆγα νὰ μάσω μύγδαλα, πῆγα νὰ κόψω ἄνθια...
Κι' ἐκεῖ καθόνταν τρεῖς ἀϊτοὶ καὶ τρεῖς καλοὶ λεβέντες.
Ἕνας μὲ μῆλο μὲ βαρεῖ κι' ἄλλος μὲ δαχτυλίδι,
Ὁ τρίτος ὁ καλύτερος μ' ἕνα χρυσὸ γαϊτάνι....
Κι' ἐγὼ τὸ μῆλο τῶφαγα, τὸ δαχτυλίδι τῶχω
κι' αὐτὸ τὸ χρυσογάϊτανο πλεξίδι στὰ μαλλιά μου !

IV

Ὄντας ἤμουν παλληκάρι δώδεκα χρονῶν
κι' ὁ Γρίβας μου πουλάρι πενταΐτικο
σ' ὅλον τὸν τόπο πῆγα καὶ γκεζέρισα...
Σὰν τῆς Ὀβριᾶς τὸ κάστρο δὲν εἶδα πουθενά,
Σαράντα ὀργυιὲς τ' ἀψήλου, δώδεκα πλατύ...
Κάνας δὲν τ' ἀνεβαίνει, μοῦδὲ τὸ πατεῖ
Ἕνας καλογεράκης καὶ κοντὸ παιδί
αὐτοῦνος τ' ἀνεβαίνει κι' οὔλο τὸ πατεῖ!...

Συλλογὴ Ρ. Περάνθη

ΠΩΣ ΓΙΟΡΤΑΖΟΥΝ ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΟΙ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΜΑΣ

ΟΙ ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ, ΟΙ ΣΕΡΒΟΙ, ΟΙ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΙ, ΟΙ ΡΩΣΣΟΙ

Τὶ γίνεται στὴ Βουλγαρία. Τὰ ψωμάκια τῶν Χριστουγέννων. Τὸ δέσιμο τῶν γονέων στὴ Σερβία. Ἡ γουρουνοσφαγὴ - Τσουτσὶν - ντάν. Τὰ «μπαντιάκ» τῶν Μαυροβουνίων. Τὸ χτύπημα τῆς φωτιᾶς. Ἡ ἑορτὴ στὴν Ρωσσίαν. Τὰ κορίτσια καὶ ἡ παντρειά.

Σὲ ὅλες τὶς Σλαβικὲς χῶρες, ὅπως καὶ σ' ὅλες τὶς Χριστιανικές, ἡ γιορτὲς τῶν Χριστουγέννων θυμίζει στὸ λαὸ παλαιὰ ἔθιμα κι' ἀρχαῖες τελετές. Ὁ κάθε τόπος ἔχει τὶς συνήθειές του τὰ ἔθιμά του, ποὺ ἡ ἀτελείωτη σειρὰ τῶν αἰώνων δὲν μπορεῖ ν' ἀλλάξῃ μὲ κανένα τρόπο. Οἱ γειτονές μας ἔχουν μερικὰ ἀρκετὰ περίεργα ἔθιμα. Καὶ πρῶτα πρῶτα οἱ Βούλγαροι.

Τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων τρία ἀγόρια καὶ τρία κορίτσια γυρίζουν ἀπὸ πόρτα σὲ πόρτα κρατῶντας ἕνα μεγάλο σακκοῦλι. Φωνάζουν τὴ νοικοκυρὰ κι' ἐπειδὴ αὐτὴ εἶνε πάντα ἀπασχολημένη, ἔνεκα τῶν ἡμερῶν, παρουσιάζεται ἡ γιαγιὰ ἢ καμμιὰ ἄλλη γρηὰ καὶ τὰ ρωτᾷ τὶ θέλουν. Τότε τὰ παιδιὰ ἀπαντοῦν τραγουδῶντας:

«Τὰ στάχυα φύτρωσαν στὴν καρδιὰ τοῦ Χριστοῦ· πρέπει νὰ τὸν εὐχαριστήσετε καὶ σεῖς γιὰ τὰ καλὰ ποῦ σᾶς ἔδωσε».

Τότε τοὺς ρίχνουν μερικὲς χοῦφτες ἀλεῦρι στὸ σακκί, μὲ τὸ ὁποῖον ὁ φάλτης τῆς ἐνορίας θὰ κάμῃ μικρὰ ψωμάκια. Τὰ ψωμάκια αὐτὰ τὰ πέρνουν τὰ παιδιὰ καὶ τὰ μοιράζουν πρὸ τῆς γιορτῆς στὰ σπίτια, ὅπου τ' ἀλλάζουν μὲ μερικὰ νομίσματα. Θεωροῦνε μάλιστα γιὰ καλὸν οἰωνὸ νὰ μὴ γανγίσῃ ὁ σκύλος τοῦ σπιτιοῦ ὅταν μποῦν οἱ μικροὶ ἐπισκέπται.

Στὴ Σερβία οἱ δύο Κυριακὲς ποὺ προηγοῦνται τῶν Χριστουγέννων εἶνε ἀφιερωμένες ἡ μία στὲς μητέρες κι' ἡ ἄλλη στοὺς πατέρες. Τὰ παιδιὰ συνηθίζουν νὰ δένουν μ' ἕνα σπάγγο τὸ πόδι ἢ τὸ χέρι τοῦ πατέρα ἢ τῆς μητέρας χωρὶς αὐτοὶ νὰ τὸ καταλάβουν, δὲν τοὺς τὸ λύνουν δὲ προτοῦ τοὺς ὑποσχεθοῦν μερικὰ φροῦτα ἢ κανένα γλύκισμα. Τὴν ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων πολλὲς Σερβικὲς οἰκογένειες, ποὺ ἔχουν τὴ συνήθεια νὰ γιορτάζουν μαζύ, φήνουν ἕνα γουροῦνι. Τὸ φητὸ πρέπει νὰ εἶνε ἀρκετὰ μεγάλο, γιὰ νὰ βαστάξῃ ὅλη τὴ βδομάδα καὶ γιὰ νὰ μποροῦν νὰ δίνουν μεζὲ στοὺς ἐπισκέπτες.

Οἱ πειὸ πλούσιοι μοιράζουν φητὸ χοιρινὸ καὶ στοὺς φτωχούς. Σφάζουν τὸ γουροῦνι τὴν παραμονὴ τὸ βράδυ, γι' αὐτὸ ἡ ἡμέρα ἐκείνη λέγεται ἡμέρα τῆς σφαγῆς ἢ ὅπως τὴ λένε οἱ Σέρβοι «τσουτσὶν ντάν». Ὅταν τὸ σπίτι δὲν εἶνε ἀρκετὰ εὐρύχωρο γιὰ ν' ἀνάψουν μεγάλη φωτιά, πηγαίνουν στὸ γειτονικὸ δάσος. Τὸ πρωῒ τῶν Χριστουγέννων ἀφοῦ δώσουν φαῒ στὰ ζῶα, κάθονται στὸ τραπέζι ἀφοῦ προηγουμένως ρίξουν καὶ μερικὲς τουφεκιές. Ὅλοι κάνουν τὴν προσευχή τους καὶ μετὰ φιλιῶνται.

Ὕστερα ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας μαζεύει τὰ κεριὰ ποὺ βαστοῦν τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς καὶ τὰ στήνει σ' ἕνα πιάτο γεμᾶτο στάρι. Ὅταν τὰ κεριὰ φθάσουν στὸ τέλος τότε ὁ νοικοκύρης πετᾷ τὸ σιτάρι στὶς κότες, γιὰ νὰ κάνουν πολλὰ αὐγὰ τὸ χρόνο ποὺ ἔρχεται.

Στὸ Μαυροβοῦνι τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων συνηθίζουν νὰ μαζεύωνται σ' ἕνα δάσος ὅπου κόβουν ξύλα στὰ ὁποῖα ἔχουν δώσει τὸ ὄνομα «μπαντιάκ». Ἐκεῖ ὁ καθένας κόβει τὸ πειὸ ὤμορφο κλαδὶ ἢ δεντράκι ποὺ μπορεῖ νὰ μεταφέρῃ. Ὕστερα γυρίζουν στὸ χωριὸ μὲ φωνές, τραγούδια, πυροβολισμοὺς κι' ὁ καθένας βαστᾷ στὴν πλάτη του τὸ «μπαντιάκ» του. Ὅσοι ἄνθρωποι μένουν στὸ σπῖτι τόσα «μπαντιὰκ» πρέπει νὰ πάνε ἔμπρὸς στὴν πόρτα κι' ἕνα ἀκόμη παραπάνω γιὰ ν' αὐξήσῃ καὶ νὰ πληθυνθῇ ἡ οἰκογένεια. Τὴ νύχτα ἀνάβουν μεγάλη φωτιὰ μὲ τὰ «μπαντιάκ», ἐνῶ ὁ πατέρας χύνει ἀπὸ μιὰ μπουκάλα κρασὶ πάνω στὴ φωτιά. Ὕστερα πίνουν μὲ τὴ σειρὰ ἀπ' τὴν ἴδια μποτίλια κι' ὕστερα παρακαλοῦν νὰ δίνῃ ὁ θεὸς ὑγεία.

Τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων στὴ Ρωσσία παιδάκια κρατῶντας ἕνα χαρτονένιο ἄστρο γυρίζουν ἀπὸ σπῖτι σὲ σπῖτι τραγουδῶντας παλιὰ τραγούδια· πολλὲς φορὲς στὴν ὁμάδα ὑπάρχει καὶ μιὰ κατσίκα γιὰ γοῦρι ! Οἱ γυναῖκες κάνουν διάφορα γλυκίσματα σὲ σχήματα πουλιῶν, ζώων κ.τ.λ. Συνηθίζουν μάλιστα ν' ἀφίνουν ἕνα γλυκὸ πάνω στὸ τραπέζι καὶ νομίζουν ὅτι τὴ νύχτα ἀόρατες σκιὲς πηγαίνουν καὶ τὸ δοκιμάζουν. Τὴν παραμονὴ τὰ κορίτσια συνηθίζουν νὰ στήνουν μιὰ σκάλα στὸν τοῖχο· ἀνεβαίνει ἐκεῖνη ποὺ θέλει νὰ μάθῃ ἂν θὰ παντρευτῇ καὶ στὸ κάθε σκαλὶ λέει πότε ναὶ πότε ὄχι μὲ τὴ σειρά. Ἂν στὸ τελευταῖο σκαλὶ πῇ «ναί», σημαίνει ὅτι θὰ παντρευτῇ γρήγορα ἂν πῇ «ὄχι», σημαίνει ὅτι θὰ ἐανανέβῃ καὶ τὸν ἄλλο χρόνο.

Ὑπάρχουν κ' ἄλλοι πολλοὶ τρόποι γιὰ νὰ μαντεύουν ἂν θὰ παντρευτοῦν. Ἀνάβουν π.χ. κεριὰ καὶ τὰ βάζουν ἀνάμεσα σὲ δυὸ καθρέφτες καὶ περιμένουν νὰ δοῦν τὸ πρόσωπο τοῦ γαμπροῦ, Πολλὲς φορὲς ἀποτέλεσμα τῆς προσμονῆς αὐτῆς, εἶνε νὰ βροῦν τὴ νέα ἀναίσθητη ἀπὸ ὑπερένταση τοῦ νευρικοῦ συστήματος ποὺ τὴν κάνει νὰ φαντάζεται τρομακτικὲς μορφές. Μὴ παραξενευθῆτε δὲ καθόλου ἂν ἀκούσετε μιὰ νέα Ρωσσίδα νὰ βεβαιώνῃ ὅτι χτενίστηκε στὸν ὕπνο της ἀπὸ τὸν μέλλοντα συμβίο της ! Γιατὶ κι' αὐτὸ τὸ πιστεύουν ἀκόμη. Πολλὰ τῶν ἐθίμων αὐτῶν τἄχουμε καὶ στὴν Ἑλλάδα. Καὶ τὴν χριστουγεννιάτικη «γουρουνοσφαγὴ» καὶ τὸ χύσιμο κρασιοῦ στὴ φωτιὰ καὶ τὸ κόψιμο ξύλων στὸ δάσος κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Παναγ. Χ. Μεντζελόπουλος